

Aorist

Kromě tvarů minulého času, které se tvoří podobně jako v češtině pomocí přítomného času slovesa biti a přičestí minulého činného – ja sam radio, ti si čitao -, vyjadřuje se děj minulý ještě dvěma jednoduchými tvary velmi starého původu. Jsou to **aorist** a **imperfektum** – čas souminulý. V hovorovém jazyce se těchto tvarů užívá zřídka, ale v knižním jazyce se vyskytují často, a proto je třeba s nimi se seznámit.

Aorist se tvoří pravidelně od sloves dokonavých a vyjadřuje děj právě dokonaný; významem se rovná minulému času sloves dokonavých. Ve vyprávění se užívá aoristu k líčení děje, který byl okamžitě skončen. Aorist se v srbské tvoří vždy z kmene infinitivního dvojími koncovkami:

I. konči-li se infinitivní kmen **samohláskou**, koncovky jsou:

č. jedn.	č. mn.
1. os. – h ja pročitah	-smo mi pročitasmo
2. os. – o ti pročita	-ste vi pročitaste
3. os. – o on pročita	-še oni pročitaše

II. konči-li se infinitivní kmen **souhláskou** (a u sloves s infinitivem na –í), koncovky jsou:

č. jedn.	č. mn.
1. os. – oh ja sedoh	-osmo mi sedosmo
2. os. – e ti sede	-oste vi sedoste
3. os. – e on sede	-oše oni sedošē

Slovesa s infinitivní příponou –**nu**- tvoří aorist dvojím způsobem, **s příponou i bez ní**:

stignuti	stignuh	stigoh
kleknuti	kleknuh	klekoh
pobegnuti	pobegnuh	pobegoh
okrenuti	okrenuh	okretoh

2. a 3. osoba jedn. č. má koncovku –e, před kterou se měkčí souhlásky **k, g** v **č, ž**: rekoh, reče; digoh, diže; pomogoh, pomože.

Aorist sloves:

biti: bih, bi, bi, bismo, biste, biše

dati: dadoh, dade, dade, dadosmo, dadoste, dadoše

imati: imadoh, imade, imade, imadosmo, imadoste, imadoše

hteti: htedoh, htede, htede, htedosmo, htedoste, htedošē

stati: stadoh, stade, stade, stadosmo, stadoste, stadošē

АОРИСТ

- Pravo značenje - indikativni aorist** означава радњу која се извршила пре тренутка говора, или било кад у прошлости. Гради се од свршених глагола.
*Њена сенка промаче у делићу секунде.
Изгоре ми ручак!*
- Релативни аорист** се најчешће употребљава у приповедању.
Тога дана на часу учитељица подиже главу, погледа ме и рече да је све тачно.
- Аорист у модалној употреби** означава увереност говорника да ће се нека радња остварити.
Одох ја у град.

Измените глаголе кроз сва три лица једнине и множине аориста:

прескочити, запевати, попити, испећи, утећи, прегрести, рећи, насмејати се
прићи, умрети, пасти

Употребите аорист као у примеру:

Ја написах писмо, а он? Он не написа.

Ја наместих кревет, а ти?

Ја однесох писмо на пошту, а Вера?

Ја му рекох да дође, а отац?

Ја му дадох новац, а мајка?

Ја скидох рубље са конопца, а сестра?

Ја узех тарту, а гости?

Ја одох на пијацу да купим поврће, а ви?

Ја запевах од радости, а Милан?

Ја погладих дете по глави, а она?

Употребите аорист као у примеру:

Он отрча по лекара и они одмах отрчаше по лекара.

Ми прочитасмо писмо и они одмах...

Ми однесосмо цвеће учитељима и оне одмах...

Ти рече да ћеш доћи вечерас и они одмах...

Ми седосмо за вечеру и они одмах...

Ми кренусмо јутрос на пут и они одмах...

Он подиже главу и погледа кроз прозор и они одмах...

Ми хтедосмо да изађемо из куће и они одмах...

Ви изађосте из брзог воза на станици и они одмах...

Он пође у школу и они одмах...

Пребаците у једнину или мношну:

Узех му оружје из руку. Ти стиже на време. Рекох ти да ће падати киша. Прођох јутрос парком. Дете не смеде да уђе у кућу. Он прода брзо новине па оде. Ми их хтедосмо позвати. Признадоше да су криви. Ми их причекасмо на улици. Ви нас замолисте да уђемо и ми уђосмо. Ђаци погледаше и не рекоше ни једне речи. Написасмо писмо и посласмо га оцу.

Глаголе који су у перфекту пребаците у аорист:

Наредио је да војници уђу у касарну. Ми смо их погледали. Деца су истрчала из школе. Они су хтели да нас позову. Признали смо да смо били у парку. Стигли смо на време. Ја сам вас причекао да идемо заједно у позориште. Ти си се уплашио и побегао. Вера је села и почела да чита. Зашто су дошли тако доцкан? Синоћ смо написали писмо и послали мајци. Лето сте пријатно провели на мору.

Подвуците глаголе у аористу и напишите њихове облике у инфинитиву:

Однесе му ветар шешир. Победисмо непријатеља, очистисмо земљу од издајника, обновисмо што је било порушено и почесмо да изграђујемо бољи живот. Ухватише се, потукоше, али Станко брзо победи. Ја седох и почех читати, кад ти дође. Ми се свукосмо и легосмо. Зашто устадосте тако рано? Он се обуче па изађе. Дете се уплаши па побеже. Туристи нас сретосе у шуми. Ми их замолисмо за чашу воде.